

מדינת ישראל - משרד הבריאות

שרותי בריאות הציבור

חוזר ראש השרות

חוזר מס': 3/2010

תאריך: 1.6.10

הנושא: הנחיות למניעת הכלבת

1. רצ"ב עדכון ההנחיות למניעת הכלבת. הסיבה לעדכון היא המלצת הוועדה המיעצת למחלות זיהומיות ולחיסונים על אימוץ המלצת CDC בענין מספר מנות החיסון הניתנות לאחר חשיפה לאנשים שאינם בדיכוי חיסוני: 4 מנות במקום 5. ראה נספח 2 סעיף ב'. 5 מנות מומלצות מעתה רק לאנשים עם דיכוי חיסוני.
2. נקבע שיש להפסיק את מתן סדרת החיסון אם מתקבלת תוצאה שלילית של בודוד הנגיף בתרבית תאים או PCR וכי אין להפסיק את מתן סדרת החיסון אחרי תוצאה שלילית של בדיקה אימונופלואורסצנטית.
3. נקבעו מכתבים בנוסח שונה לכל אחד משני הארועים: נספח 9 " הודעה על בעל חיים שנשד" ונספח 10 "צו להסגיר בעל חיים אשר שרט או לקק אדם".
4. בנספח 1 על החיסון HRIG הוסף המשפט: "אם המנה קטנה מכדי להסנין אותה בכל הפצעים יש למהול את המינון הנדרש בתמיסה פיסיולוגית או ב- normal saline כדי להבטיח כיסוי גדול יותר של שטח הפצע המוסנן על ידי החיסון הסביל".
5. בסעיף 8(ה)(ב)(2) נקבע: "אם הוחלט כי יש לחסן נגד כלבת את הנפגע ואם בעל החיים לא ימצא, יש להתחיל את מתן סדרת החיסון לא יאוחר מ- 3 ימים מהנשיכה". בנוסח הקודם נקבע "לא יאוחר מ- 5 ימים מהנשיכה".
6. הוכללו בהנחיות הערות שנכללו בהמלצות שלהלן:
  - המלצות ארגון הבריאות העולמי ב- WER מיום 21.2.07.
  - המלצות שפורסמו ב- MMWR ב- 7.5.08 והמלצות ACIP מיוני 2009.
  - מאמרו של ד"ר צ'רלס רופרכט מ-CDC על מניעת הכלבת ב- NEW ENGLAND JOURNAL OF MEDICINE מ-16.12.04.
7. הוכללו הערות רופאי לשכות הבריאות מן השנים האחרונות, ביניהן:
  - א. הכתוב בסעיף 8 (א) (3): "לשכת הבריאות שבה החל מתן חיסון תבדוק הגעתו במועד של מקבל החיסון על פי תכנית החיסון. אם הוא מודיע שהוא מעדיף לקבל את המשך סדרת החיסון בלשכת בריאות אחרת תודיע זאת בכתב הלשכה שהחלה בחיסון ללשכה אליה עבר. מכאן ואילך תהיה הלשכה אליה עבר אחראית על המעקב על קבלת סדרת החיסון".
  - ב. ההנחיה על נטילת האנמנזה על-ידי רופא לשכת הבריאות (סעיף 8(ג)).
8. אין שינויים בהנחיות למרפאות קופות החולים והמלר"דים. בכל מקרה של פגיעה מבעל חיים עליהם להפנות את המטופל אל לשכת הבריאות או להיוועץ בטלפון עם רופא לשכת הבריאות

בברכה,

ד"ר איתמר גרוטו
ראש שירותי בריאות הציבור

07880810

רחוב המלך דוד 20, ת.ד. 1176, ירושלים 91010 טל. 02-6228802/3 פקס 02-6233058

e-mail: itamar.grotto@moh.health.gov.il; naomi.kendror@moh.health.gov.il

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

מספרו: 3/2010

נוהל מתאריך: 26.5.10

בתוקף מיום: 1.6.10

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

ת פ ו צ ה :

מנכ"ל משרד הבריאות
המשנה למנכ"ל משרד הבריאות
ראש מינהל הרפואה
רופאי המחוזות והנפות
ראש מינהל הסיעוד
מנהלת מחלקת ההסמכה, מינהל הסיעוד
מנהל המחלקה לבריאות העובד
מנהלת האגף לאפידמיולוגיה
מנהל המחלקה לאפידמיולוגיה
מנהל המחלקה לשחפת ולאיידס, שירותי בריאות הציבור
אחות מפקחת ארצית בבריאות הציבור
עוזרת האחות המפקחת הארצית בבריאות הציבור
אחות אפידמיולוגית ארצית, שירותי בריאות הציבור
מנהלי האגפים הרפואיים בקופות החולים
אחיות מפקחות מחוזיות ונפתיות
האחיות האפידמיולוגיות המחוזיות והנפתיות
מנהלת האגף לבקרה ואבטחת איכות, משרד הבריאות
ראש ענף בריאות הצבא, צה"ל
מנהל השירותים הוטרינריים, משרד החקלאות
מנהלי בתי ספר למקצועות בריאות

016076510

נערך על ידי:
פרופ' שמואל
רשפון, רופא
מחוז חיפה

אושר ע"י: ד"ר איתמר
גרוטו, ראש שירותי בריאות
הציבור

חתימה:

דף מספר 1 מתוך 21

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

1. כללי -

בכל שנה מתים בעולם מכלבת 30,000-70,000 אנשים. כלבת היא מחלה הקוטלת כל אדם שחלה בה. קיים טיפול מונע בטוח ויעיל אשר אם ניתן במועד הנכון, הוא מונע בכ- 100% את המחלה באדם שנחשף לנגיף הכלבת. לפיכך מניעת הכלבת ע"י הסגר בעלי חיים שנשכו, טיפול מקומי בפצע וחיסון חשופים הנה פעולה מצילת חיים. מאז 2002 לא דווח בישראל על אף אדם חולה בכלבת. התחלואה בכלבת בבע"ח צומצמה מאוד בעבר בזכות פעולות חיסון חיות הבר ע"י משרד החקלאות. עדיין קיימת תחלואה בכלבת בבעלי חיים בארץ ובבני אדם במדינות השכנות לישראל. בשנים האחרונות חלה עליה משמעותית במספר בעלי החיים החולים בכלבת, במיוחד בקרב כלבים משוטטים.

הנוהל שלהלן מעדכן את חוזר ראש שירותי בריאות הציבור מספר 4-2006 מיום 1.4.06 ומחליף אותו.

2. המטרה -

מטרת ההנחיות היא למנוע כלבת בבני אדם בישראל, על אף המשך התחלואה בכלבת בבעלי חיים, תוך שימוש מושכל בשירותי ההסגר של בעלי חיים שנשכו ובחיסון מונע כלבת לפני החשיפה ואחריה.

3. עקרונות -

חיסון נגד כלבת יינתן **בהקדם האפשרי** לאדם כאשר יש חשש להדבקה בנגיף הכלבת ולא ניתן לעקוב אחר בעל החיים הפוגע, או כאשר בגלל אופי הפציעה וסוג בעל החיים הפוגע קיימת דחיפות להתחיל בחיסון על אף שניתן לבצע מעקב. מטרת הטיפול המקומי (שטיפת הפצע) והחיסון הנה למנוע את כניסת נגיפי הכלבת אל קצות העצבים באזור הפציעה.

4. משתמשים -

הרופאים והאחיות האפידמיולוגיות בלשכות הבריאות המחוזיות והנפתיות.
הרופאים במחלקות לרפואה דחופה.
הרופאים המומחים במחלות זיהומיות בבתי החולים ובקופות החולים.
רופאי המרפאות הראשוניות של קופות החולים ורופאים עצמאיים.
הרופאים והאחיות בענף בריאות הצבא.
חיילי המחלקות לבריאות הצבא הפיקודיות והזרועיות.
הוטרינרים בלשכות הוטרינריות של משרד החקלאות וברשויות המקומיות.
עובדי המעבדה הארצית לכלבת בשירותים הוטרינריים.
הרופאים והאחיות במרפאות לרפואה תעסוקתית.

5. חלות הנוהל -

הרופאים והאחיות האפידמיולוגיות בלשכות הבריאות המחוזיות והנפתיות.
הרופאים במחלקות לרפואה דחופה.
רופאי המרפאות הראשוניות.
הרופאים והאחיות במרפאות לרפואה תעסוקתית.
חיילי המחלקות לבריאות הצבא הפיקודיות והזרועיות.

6. הגדרות (לפי סדר א' ב') -

א. התגרות (פרובוקציה): פעולה שכלב או חתול בריאים עשויים להגיב עליה בנשיכה או בשריטה : משחק עם בעל החיים, ניסיון להאכילו, חדירה לתחום מחייתו (בית או חצר בהם הוא גר, או סביבתו הקרובה), נגיעה בצאצא שלו, ריצה או נסיעה בצמוד לו, טיפול בו לאחר שנפצע, ניסיון להרחיקו וכדומה. אירוע של פתיחת פח אשפה או השלכת פסולת לפח ופגיעה ע"י חתול שהיה בו, ייחשב להתגרות.

דף מספר 2 מתוך 21	חתימה: 	אושר ע"י: ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור	נערך על ידי: פרופ' שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה
-------------------	---	--	--

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

ב. עדות על חיסון פעיל מלא בעבר נגד כלבת באדם: אחד מן השניים:

1. תיעוד על קבלת חיסון Cell derived HDCV, או VERO CELL RABIES VACCINE או PURIFIED CHICK EMBRYO CELL VACCINE שניתן בעבר לאדם ללא דיכוי חיסוני לפחות ב-4 מנות אחרי חשיפה או ב-3 מנות לפני חשיפה, לפי לוח הזמנים המומלץ.

2. תיעוד על רמת נוגדנים מחסנת בעבר, אחרי קבלת חיסון אחר נגד כלבת, שלא מן המפורטים בסעיף ב(1) לעיל.

ג. חשיפה אחרת: מגע שאינו נשיכה, בין בעל חיים לבין אדם כמפורט להלן:

1. חשיפה לרקמה מדבקת: חשיפת רירית או עור לא שלם לרוק או לרקמת מוח של בעל חיים.

2. חשיפה של עור ללא חדירה לעור: מגע של עור שלם של אדם עם שיניו או עם ציפורניו או עם לשונו של בעל חיים, ללא יציאת דם, על פי הצהרת הנפגע. המטומה ללא סימני נעיצה של שיניים שייכת לקבוצה זו של חשיפה.

3. לקיקה של ריריות או של עור לא שלם: מגע בין לשון בעל חיים לבין עור לא שלם או לבין רקמה רירית של אדם.

4. שריטה: חדירת העור הנגרמת ע"י ציפורניו של בעל חיים, על פי הצהרת הנפגע.

ד. אזור שבו דווח על כלבת בבעלי חיים: אזור שהוגדר כאזור נגוע כלבת על ידי מנהל השירותים הוטרינריים במשרד החקלאות, וכן הישובים הסמוכים לו לפי שיקול דעת רופא לשכת הבריאות בנסיבות העניין.

ה. כלב מחוסן נגד כלבת: כלב שחוסן בגיל 3 חודשים ומעלה ואחר כך מדי שנה. בכלב מעל גיל שנה: חוסן לפחות פעמיים, פעם אחרונה לפני פחות משנה.

ו. נשיכה: חדירת עור או רירית הנגרמת על ידי שיניו של בעל חיים, על פי הצהרת הנפגע.

1. נשיכה חמורה: נשיכה בפנים, בראש, בצוואר או בכפות הידיים, או נשיכות רבות ועמוקות באזורי גוף אחרים.

2. נשיכה אחרת: כל נשיכה של איבר בגוף שאינה "נשיכה חמורה" כמוגדר לעיל.

ז. עור לא שלם: עור שנפגע לפני פחות מ-24 שעות או שהפצע בו עדיין לח.

ח. קטגוריות של חשיפה:

קטגוריה I: מגע או האכלה של בעל חיים, ליקוק עור שלם.

קטגוריה II: נזק שטחי לעור שלם משיניים של בעל חיים, שריטות ופצעים קלים ללא דימום, לקיקת עור פצוע.

קטגוריה III: נשיכה או נשיכות חודרות עור (עם דימום), לקיקת ריריות.

7. בסיס משפטי -

פקודת הכלבת 1934.

תקנות הכלבת (החזקת כלבים, חתולים וקופים במאורות בידוד) תשי"ט – 1959.

ההנחיות מבוססות על אלו של ארגון הבריאות העולמי (WHO) ושל ה-CDC האמריקאי. בסוגיית השימוש בנסיוב הסגולי נגד כלבת אין התאמה בין הנחיות שני הארגונים הנ"ל. משרד הבריאות מעדיף את גרסת WHO שהנה מעשית יותר והיא הגישה המקובלת במדינות אירופה.

דף מספר 3 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:

ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי:

פרופ' שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

ב. עדות על חיסון פעיל מלא בעבר נגד כלבת באדם: אחד מן השניים:

PURIFIED CHICK או VERO CELL RABIES VACCINE, HDCV, Cell derived חיסון או EMBRYO CELL VACCINE שניתן בעבר לאדם ללא דיכוי חיסוני לפחות ב-4 מנות אחרי חשיפה או ב-3 מנות לפני חשיפה, לפי לוח הזמנים המומלץ.

2. תיעוד על רמת נוגדנים מחסנת בעבר, אחרי קבלת חיסון אחר נגד כלבת, שלא מן המפורטים בסעיף ב(1) לעיל.

ג. חשיפה אחרת: מגע בין בעל חיים לבין אדם שאינו נשיכה, כמפורט להלן:

1. חשיפה לרקמה מדבקת: חשיפת רירית או עור לא שלם לרוק או לרקמת מוח של בעל חיים.

2. חשיפה של עור ללא חדירה לעור: מגע של עור שלם של אדם עם שיניו או עם ציפורניו או עם לשונו של בעל חיים, ללא יציאת דם, על פי הצהרת הנפגע. המטומה ללא סימני נעיצה של שיניים שייכת לקבוצה זו של חשיפה.

3. לקיקה של ריריות או של עור לא שלם: מגע בין לשון בעל חיים לבין עור לא שלם או לבין רקמה רירית של אדם.

4. שריטה: חדירת העור הנגרמת ע"י ציפורניו של בעל חיים, על פי הצהרת הנפגע.

ד. אזור שבו דווח על כלבת בבעלי חיים: אזור שהוגדר כאזור נגוע כלבת על ידי מנהל השירותים הוטרינריים במשרד החקלאות, וכן הישובים הסמוכים לו לפי שיקול דעת רופא לשכת הבריאות בנסיבות העניין.

ה. כלב מחוסן נגד כלבת: כלב שחוסן בגיל 3 חודשים ומעלה ואחר כך מדי שנה. בכלב מעל גיל שנה: חוסן לפחות פעמיים, פעם אחרונה לפני פחות משנה.

ו. נשיכה: חדירת עור או רירית הנגרמת על ידי שיניו של בעל חיים, על פי הצהרת הנפגע.

1. נשיכה חמורה: נשיכה בפנים, בראש, בצוואר או בכפות הידיים, או נשיכות רבות ועמוקות באזורי גוף אחרים.

2. נשיכה אחרת: כל נשיכה של איבר בגוף שאינה "נשיכה חמורה" כמוגדר לעיל.

ז. עור לא שלם: עור שנפגע לפני פחות מ 24 שעות או שהפצע בו עדיין לח.

ח. קטגוריות של חשיפה:

קטגוריה I: מגע או האכלה של בעל חיים, ליקוק עור שלם.

קטגוריה II: נזק שטחי לעור שלם משיניים של בעל חיים, שריטות ופצעים קלים ללא דימום, לקיקת עור פצוע.

קטגוריה III: נשיכה או נשיכות חודרות עור (עם דימום), לקיקת ריריות.

7. בסיס משפטי -

פקודת הכלבת 1934.

תקנות הכלבת (החזקת כלבים, חתולים וקופים במאורות בידוד) תשי"ט – 1959.

ההנחיות מבוססות על אלו של ארגון הבריאות העולמי (WHO) ושל ה-CDC האמריקאי. בסוגיית השימוש בנסיוב הסגולי נגד כלבת אין התאמה בין הנחיות שני הארגונים הנ"ל. משרד הבריאות מעדיף את גרסת WHO שהנה מעשית יותר והיא הגישה המקובלת במדינות אירופה.

דף מספר 4 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי:
פרופ' שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

8. השיטה -

א. כללי

- (1) הנוהל חל על כל אדם שעלול היה להיחשף לנגיף הכלבת: אזרח, חייל, תייר, תושב, מהגר זר ושוהה בלתי חוקי.
- (2) נגיף הכלבת בטבע הנו רגיש. הוא מאבד את יכולתו להדביק בחשיפה לאור השמש, חום, יובש וגורמים סביבתיים אחרים. הוא אינו שורד בסביבה. חשיפה למחולל המחלה קורית בחדירה של העור על ידי שיניים או מגע ישיר החודר את העור או דרך ריריות עם חומר מדבק. כמעט כל מקרי ההדבקה באדם אירעו עקב נשיכת בעל חיים מודבק. חומר חשוד יבש אינו מעביר כלבת.
- אדם שנפגע על ידי בעל חיים עשוי להגיע למחלקה לרפואה דחופה של בית חולים, למרפאה בקהילה או ללשכת בריאות. השירות במרפאות ובלשכות הבריאות יינתן לכולם ללא תשלום.
- (3) לשכת הבריאות שבה החל מתן חיסון תבדוק הגעתו במועד של מקבל החיסון על פי תכנית החיסון. אם הוא מודיע שהוא מעדיף לקבל את המשך סדרת החיסון בלשכת בריאות אחרת תודיע זאת בכתב הלשכה שהחלה בחיסון ללשכה אליה עבר. מכאן ואילך תהיה הלשכה אליה עבר אחראית על המעקב על קבלת סדרת החיסון.
- (4) השירות במחלקה לרפואה דחופה (מלר"ד), כולל עבור מתן החיסון הסביל, יינתן על פי תעריף משרד הבריאות וישולם על ידי המבטח (קופת חולים או צה"ל בהתאם). השירות במחלקה לרפואה דחופה (מלר"ד) לחסרי ביטוח רפואי יינתן תמורת תשלום, פרט לחיסון הפעיל שיינתן ללא תשלום. מנות החיסון הפעיל מועברות אל בתי החולים מלשכות הבריאות ללא תשלום.

ב. הטיפול המקומי -

הטיפול המקומי הינו פעולה חשובה ביותר, שמטרתה להרחיק את הרוק של בעל החיים הפוגע ולנטרלו.

(1) במרפאה בקהילה (נספח 6):

- יש לרחוץ ולשטוף באופן יסודי ובהקדם האפשרי במשך 15 דקות לפחות את האיזור שנחשף על ידי מים זורמים וסבון או דטרגנט אחר. יש לבצע את הטיפול המקומי הנ"ל גם מאוחר אחרי החשיפה, אם לא בוצע בהקדם, וגם בקרב נפגעים שחוסנו בעבר נגד כלבת. יש להרחיק רקמה נמקית וחומר זר. אחרי השטיפה יש לחטא את האיזור ע"י אלכוהול 70% או ע"י תמיסת יוד. טיפול מקומי זה יש לתת גם בלשכת הבריאות אם מגיע הנשוך אליה מייד אחרי הפגיעה.
- יש לקבל החלטה גם בעניין מניעת טטנוס ומניעת זיהומים חידקיים אחרים.
- מומלץ לתת טיפול אנטיביוטי למשך 3-5 ימים בנשיכה שחדרה את העור אם היא עמוקה או אם יש סימני זיהום מקומי (נספח 4). לאחר מתן הטיפול המקומי **תמיד** יש להפנות לעניין מניעת הכלבת את הפונים ללשכת הבריאות לשם החלטה על המשך הפעולות למניעת הכלבת: בימי החול בשעות 00:00-15:00 וביום שישי עד 12:30. בשעות אחרות יש להפנות אל המחלקה לרפואה דחופה (חדר מיון). אנשים שנשרטו או ננשכו נשיכות שטחיות של חיות בית השייכות לבעלים אפשר להפנות למחרת ללשכת הבריאות. אם יש צורך לתפור את הפצע יש להפנות בהקדם לתפירה בחדר המיון.

(2) במחלקה לרפואה דחופה (נספח 7):

- יינתן הטיפול המקומי המוזכר לעיל.
- על רופא המחלקה לרפואה דחופה להיוועץ בטלפון ברופא הכוון של לשכת הבריאות בעניין מתן חיסון מונע כלבת **בכל מקרה**, לטפל בהתאם ולהפנות כל פונה, בין אם הוחל במתן חיסון נגד כלבת במחלקה לרפואה דחופה ובין אם לאו, להמשך הטיפול אל לשכת הבריאות. נספח מספר 5 כולל את מספרי הטלפון של רופאי לשכות הבריאות. לשכות הבריאות מקבלות קהל בימי החול בשעות 08:00 עד 15:00 וביום שישי עד 12:30. אם סיום הטיפול במחלקה לרפואה דחופה הנו מאוחר משעות אלו, יש להפנות ללשכת הבריאות ביום העבודה הבא.

דף מספר 5 מתוך 21	חתימה: 	אושר ע"י: ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור	נערך על ידי: פרופ' שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה
-------------------	---	--	--

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

נוהל מתאריך: 26.5.10 | בתוקף מיום: 1.6.10 | תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

עדיף להמנע מתפירה מיידית של הפצע מלבד חתכים בפנים. אם על אף זאת החליט הרופא לתפור, לאחר הטריה (debridement) של שולי הפצע, הרי קודם לתפירה עליו לברר בטלפון עם רופא לשכת הבריאות אם קיים צורך במתן חיסון סביל. אם כן, יש להסנינו בפצע וסביבו לפני התפירה, כמתואר בסעיף ג' של נספח 1. התפירה צריכה להיעשות רק אחרי הטרייה ולכלול רק הצמדת שולי הפצע.

ג. הצורך במתן חיסון (נספח 8)

הפרטים הדמוגרפיים של הפונה לשכת הבריאות יוקלדו על ידי מזכירת המחלקה לאפידמיולוגיה. האנמנזה על האירוע תינטל על ידי רופא הלשכה. בהתאם יחליט רופא לשכת הבריאות על הצורך במתן חיסון בשלשה שלבים: (1) האם הייתה אפשרות של הדבקה בכלבת. אפשרות הדבקה בכלבת מתרחשת כאשר מתקיימים יחד שני התנאים המצטברים הבאים:

- בעל החיים הפוגע חשוד שנגוע בכלבת.

- המגע שלו עם האדם הנו מסוג מגע המעביר כלבת: חשיפה מקטגוריות II או III.
(2) אם הוחלט שהייתה אפשרות של הדבקה בכלבת: האם החשיפה דורשת החלטה על התחלה מיידית של מתן חיסון, או שניתן לדחות את ההחלטה. יש להתחיל חיסון מייד בחלק מן המקרים של נשיכות חמורות.
(3) אם הוחלט להתחיל לחסן: האם לחסן ע"י **שילוב חיסון פעיל וסביל**, או להסתפק במתן חיסון פעיל בלבד. שילוב זה מומלץ בעיקר בחשיפות מקטגוריה III. אין מצב בו סבירה החלטה לתת חיסון סביל בלבד.

ד. שיקולים בהחלטה על האפשרות של הדבקה בנגיף הכלבת:

נגיף הכלבת מועבר רק כאשר הוא מוחדר אל תוך פצעים בעור או בא במגע עם ריריות. הנגיף נמצא ברוק של בעל החיים החולה במחלת הכלבת וברקמות העצביות שלו. חומר המכיל את נגיף הכלבת אך הינו יבש אינו מדבק. נשיכה הינה הדרך השכיחה ביותר להעברת הנגיף, אך לעיתים נדירות ביותר הוא עבר גם באמצעות שריטות ע"י ציפורניים שזוהמו ברוק, לקיקת ריריות ולקיקת עור פגוע (שאינו שלם).

חשיפות נדירות ויחודיות שתוארו, הינן חשיפות לאירוסול בקרב עובדי מעבדה המטפלת בנגיף הכלבת ועל ידי השתלת קרנית מחולה כלבת שלא אובחנה.

להלן דוגמאות למגע שאינו מהווה חשיפה לנגיף: לקיקת עור שלם, ליטוף של בעל חיים חולה כלבת, מגע עם דם או עם הפרשות שאינן רוק של בעל חיים חולה כלבת כגון שתן וצואה, וכן חשיפה לפצע של בעל חיים שנושך על ידי בעל חיים אחר החשוד כחולה כלבת.

השיקולים בעניין הסיכון לחשיפה קשורים בתכונותיו של בעל החיים הפוגע ובנסיבות הפגיעה, כמפורט להלן:

(1) שיקולים הקשורים בנסיבות הפגיעה

- חית בית ומשק המוזכרת בסעיף 2(ב) להלן **אשר תקפה אדם ללא התגרות** הנה חשודה כנגועה בכלבת.
- סיכויו של בע"ח המוזכר בסעיף 2(ב) להלן להיות נגוע בכלבת הינם גבוהים במיוחד אם נשך **באזור שבו דווח על כלבת בבעלי חיים.**

(2) שיקולים הקשורים בתכונותיו של בעל החיים הפוגע:

(א) כל חיות הבר מקבוצת היונקים (פרט למכרסמים קטנים) נחשבות כנגועות בכלבת אלא אם הוכח ההפך בבדיקת מעבדה.
(ב) כל חיות בית ומשק שפגעה באדם ללא התגרות בה נחשבת כנגועה בכלבת אלא אם הוכח ההפך: כלבים, חתולים, קופים, צאן, בקר, חמורים, סוסים וגמלים. כן נחשבת נגועה כל חיה שהתנהגותה מוזרה או תוקפנית או שהיא מפרישה ריר רב מן הפה או משותקת. רצוי להתייעץ בעניין זה עם הרופא הוטרינר הרשותי. חיות המשק עלולות לחלות בכלבת אך כמעט ואינן מעבירות כלבת (הן מהוות dead end).

(ג) במדינת ישראל נדיר יותר שחתולים ימצאו נגועים בכלבת מאשר שכלבים ימצאו נגועים בה.

(ד) **כלב מחוסן** נגד כלבת סיכויו להעביר כלבת הנם אפסיים.

דף מספר 6 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

(ה) מכרסמים נמצאו מודבקים בכלבת בעולם רק לעיתים נדירות ביותר, בעיקר מכרסמים גדולים כמו דורבנים. מכרסמים קטנים נדיר שיחלו בכלבת משום שאינם שורדים את ההתקפה עליהם של בעל החיים החולה בכלבת. בארה"ב, במערב אירופה ובארץ לא דווח על מכרסמים שנמצאו מודבקים בנגיף הכלבת. גם באזורים של תחלואה גבוהה בכלבת בבע"ח, לא דווח על העברת כלבת לאדם ע"י מכרסמים. בקבוצה זו נכללים המכרסמים הקטנים: עכברים, חולדות, אוגרים וחזירי ים. אין להתייחס למכרסם קטן בישראל כאל בעל חיים שמסוגל להעביר כלבת. נדיר ביותר שארנבים יעבירו כלבת. לעומת זאת נשיכת דורבן דינה כדין נשיכת חית בר.

(ו) קיפודים לא נמצאו אף פעם נגועים בכלבת בארץ.

(ז) עטלפים לא נמצאו נגועים בכלבת בארץ, אך נמצאים בה סוגי עטלפים בעלי יכולת העברה של כלבת. לכן יש להתייחס לכל עטלף כאל בעל חיים שמסוגל להעביר כלבת. פצע שנגרם על ידי עטלף ואשר גורם לכלבת עלול להיות קל מאוד ובקושי נראה. לכן כל מגע עם עטלף, גם ללא סימני פגיעה, נחשב חשיפה המחייבת חיסון.

(ח) בע"ח שאינו מזוהה. זיהוי סוג בעל החיים על ידי הנפגע חייב להיות חד משמעי וללא כל ספק. אם קיים ספק כלשהו בזיהוי בעל החיים הפוגע ואין אפשרות לשלול כי הוא חיות בר יש לפעול בהתאם לסעיף 2(א) לעיל. אין זה סביר שפגיעת בעל חיים בדירה סגורה באזור עירוני תגרם על ידי חית בר.

ה. דחיפות מתן חיסון כאשר הוחלט על מתן חיסון -

יש להתחיל לחסן בדחיפות/בהקדם האפשרי, לאחר שזוהתה חשיפה, בלי קשר למשך הזמן שחלף מאז החשיפה. איחור במתן חיסון עלול לגרום לכישלון החיסון. תקופת דגירה קלאסית היא של חודש עד שלושה חודשים. ידועים מקרים נדירים של תקופת דגירה שנמשכה פחות משבועיים או יותר משנה. משך האיחור אשר גורם לכך שחיסון כבר אינו יעיל אינו ידוע. השיקולים בעניין דחיפות מתן החיסון נגד כלבת מבוססים על שני משתנים: סוג בעל החיים הפוגע וסוג הפגיעה.

(1) אם בעל החיים הפוגע הינו **חיית בר** יש להתחיל לחסן **מיד** בכל סוג של חשיפה מקטגוריות II ו III אלא אם כן ניתן לקבל תוצאת בדיקת החיה מהמכון הוטרינרי תוך יום אחד.

(2) אם בעל החיים **אינו חיה בר**:

(א) נשיכה חמורה

במקרים אלו יש להתחיל את החיסון בהקדם האפשרי. ניתן לשקול לא להתחיל לחסן ולהמתין לתוצאות ההסגר בתנאים הבאים: בעל החיים מוסגר או אם הוא חיית משק, הוא נמצא בהסתכלות יום יומית של וטרינר רשותי, והינו מחוסן נגד כלבת, במיוחד אם אין זה אזור שבו דווח על כלבת בבעלי חיים והנשיכה ארעה לאחר התגרות. אם בעל החיים שוחרר בריא מן ההסגר, יש להפסיק את מתן סדרת החיסון. כן יש להפסיק את חיסון הנפגע לאחר קבלת תוצאה שלילית של בדוד הנגיף בתרבית תאים או PCR. אין להפסיק את החיסון אחרי תוצאה שלילית של בדיקה אימונופלואורסצנטית.

(ב) נשיכה אחרת, שריטה או לקיקה של ריריות -

במקרה זה ניתן לדחות את מתן הטיפול בהתאם לעקרונות הבאים:

(1) אם בעל החיים נמצא בהסגר או בהסתכלות יום יומית על ידי וטרינר רשותי, ניתן להמתין ולקבל החלטות בעניין מתן החיסון בהתאם לממצאי המעקב.

(2) אם הוחלט כי יש לחסן נגד כלבת את הנפגע ובעל החיים לא ימצא, יש להתחיל את מתן סדרת החיסון לא יאוחר מ- 3 ימים מהנשיכה.

(3) חשיפה שהנה שריטה, הנה מסוכנת פחות מנשיכה או מלקיקה של ריריות, ומהווה שיקול נוסף בהחלטה לדחות מתן חיסון.

ו. השיקולים בעניין סוג החיסונים שינתן.

השיקולים בעניין מתן שילוב של חיסון פעיל ושל חיסון סביל או של חיסון פעיל בלבד, כוללים שני משתנים: מצב החסינות נגד כלבת של הנפגע וסוג המגע.

דף מספר 7 מתוך 22

חתימה:

אושר ע"י:

ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ' שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

(1) נפגע שקיבל אי פעם בעבר חיסון פעיל מלא נגד כלבת: יחוסן בכל סוג של פגיעה (קטגוריה II או III) ע"י חיסון פעיל בלבד (2 מנות דחף) בימים 0-3. אין ידועה באופן מוחלט "רמה מחסנת של נוגדנים", לכן יש צורך לתת שתי מנות חיסון בלי קשר לכייל נוגדנים (אם ידוע) ובלי קשר למועד האחרון של מתן החיסון.

(2) נפגע שלא חוסן חיסון מלא בעבר (על פי המלצות WHO):

-אם המגע הנו מקטגוריה II (נוק שטחי לעור שלם משיניים של בעל חיים, שריטות ופצעים קלים ללא דימום או לקיקת עור פצוע) יש לחסן ע"י חיסון פעיל בלבד (4 מנות) בימים: 0,3,7,14.

-אם המגע הנו מקטגוריה III, (נשיכה או נשיכות חודרות עור עם דימום או לקיקת ריריות) יש לחסן ע"י השילוב של חיסון פעיל (4 מנות) בימים: 0,3,7,14, וחיסון סביל ביום אפס. אם חלפו שבעה ימים ומעלה מאז החל לקבל חיסון פעיל בלבד אין צורך לתת חיסון סביל.

ז. חיסון קבוצות מיוחדות -

שילוב של חיסון פעיל (5 מנות בימים 0,3,7,14,28) עם חיסון סביל יינתן בחשיפה מקטגוריות II או III בלי קשר למתן קודם של חיסון פעיל נגד כלבת בקרב קבוצות האנשים הבאות:

(i) אנשים המצויים במצב של דיכוי חיסוני.

(ii) נשאי HIV.

ח. המשך חיסון שהותחל בו בחו"ל -

(1) חיסון סביל.

חיסון סביל ממקור סוס (ERIG) אינו ניתן בישראל אלא רק במדינות המתפתחות. לרוב הוא חיסון יעיל. אם ניתן בחו"ל חיסון סביל ממקור סוס, יחשב האדם כאילו קבל חיסון סביל תקף. שיעור תופעות הלוואי שהוא גורם גבוה מזה שגורם החיסון ממקור אדם.

(2) חיסון פעיל -

ניתן להמשיך את לוח הזמנים של תכנית חיסון פעיל אשר הוחל בה בחו"ל בתנאי שהחיסון שניתן היה חיסון לתוך השריר מסוג Cell derived, כמו CHICK EMBRYO HDCV או VERO CELL. יש להתייעץ עם המחלקה לאפידמיולוגיה במקרים הבאים: אם החיסון אינו מן המוזכרים לעיל, או לא ידוע, או אם החיסון ניתן לתוך העור. מתן חיסון לתוך העור קיים במספר מדינות. אם הוא נעשה בהתאם להנחיות WHO הוא תקף.

ט'. הנחיות נוספות בעניין מתן החיסון הסביל ראה בנספח 1.

י'. הנחיות נוספות בעניין החיסון הפעיל נגד כלבת ראה בנספח 2.

י"א. הטיפול בבעל החיים כאשר הייתה חשיפה

(1) נשיכה -

מסעיף 4 לפקודת הכלבת 1934 נובע כי חייבים בעלים של כלב, חתול או קוף שנשכו להסגירם למשך 10 ימים מאז הארוע למאורת בידוד. עליהם לעשות זאת תוך 24 שעות ממועד הנשיכה. חובה זו הנה אוטומטית לגבי כל מקרה של נשיכה והיא נאכפת ע"י השירות הוטרינרי הרשותי לאחר שקבל עליה דווח מלשכת הבריאות.

בימי החול על לשכת הבריאות להודיע על הנשיכה לשירות הוטרינרי הרשותי תוך 24 שעות ולעקוב אחר ביצוע ההסגר ותוצאותיו. הדיווח יהיה בדואר אלקטרוני, בטלפון או בפקס' תוך שימוש במכתב ההודעה על נשיכה שבנספח 9. אם הדיווח היה בדואר אלקטרוני או בפקס', על לשכת הבריאות לוודא בטלפון כי אכן הגיעה ההודעה ליעדה. עותק מן הדיווח ישלח בפקס' אל הלשכה הוטרינרית של משרד החקלאות. ארועים בימי שבתות וחגים ידווחו ביום העבודה הראשון שלאחריהם. אם התנאים מאפשרים, ניתן לשקול מסירת ההודעה על החשיפה לנחשף אשר יעביר אותה לבעלים. יהיה זה גיבוי לדווח אל הלשכה הוטרינרית.

אם ישנם בעלים יעביר הוטרינר הרשותי את ההודעה אל הבעלים של בעל החיים הפוגע כולל הזכרת חובת הבעלים להסגירו.

דף מספר 8 מתוך 22

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

- ההודעה על חובת ההסגר תנתן גם אם החליט הרופא שאין צורך במתן חיסון נגד כלבת לנחשף. במקרה זה הוא יבהיר לנפגע כי החלטתו שאין צורך במתן חיסון אינה תלויה בתוצאות ההסגר, וכי חובת ההסגר חלה על הבעלים בלי קשר לצורך בחיסון.

אם בעל החיים מראה סימני כלבת במהלך ההסגר, תמסור תחנת ההסגר הודעה על כך מייד אל רופא לשכת הבריאות אשר באזור. רופא לשכת הבריאות יפעל להתחלת מתן חיסון מיד. גופת בעל החיים (או ראשו) תועבר בהקדם בקרור לאבחון במכון הוטרינרי בבית דגן. החלטה על המשך מתן סדרת החיסונים תתקבל על פי תוצאות הבדיקה.

חיית משק שנשכה תבודד בהתאם להוראות סעיף 4 לפקודת הכלבת, בפיקוח הוטרינר הרשותי.
חיית בר שנשכה תישלח לבדיקה במכון הוטרינרי הנ"ל, לאחר שהומתה בהתאם להנחיות משרד החקלאות.

כאשר המתלונן על נשיכה מגיע אל לשכת הבריאות יותר מעשרה ימים לאחר החשיפה יש לפעול כלהלן:

(1) **בהקשר להסגר:** אין צורך בהסגר.

(2) **בהקשר לחיסון:**

(א) אם קיימת עדות חד משמעית (של וטרינר או של הנשדך) שבעל החיים הנושך הנו בחיים, אין צורך בחיסון.

(ב) אם אין עדות חד משמעית שבעל החיים בחיים יש להחליט כמו במקרה שהגיע אחרי פחות מ- 10 ימים בהתאם לסעיף 8(ג).

(2) חשיפה שאינה נשיכה -

סעיף 4 לפקודת הכלבת 1934 מסמיך את רופא הלשכה להחליט על צורך בהסגר במקרה של מגע אחר עם בעל חיים, שאינו נשיכה. רופא הלשכה יחליט על צורך בהסגר בסוגי חשיפה שיש אפשרות בהם להעברת הנגיף וההסגר יכול למנוע מתן חיסון מיותר ויודיע על החלטתו בכתב לבעלים ולשירות הוטרינרי תוך שימוש במכתב שבנספח 10. דוגמאות למצבים בהם יש להחליט על הסגר:

- כל "חשיפה אחרת" ללא התגרות על ידי כלב (מחוסן או לא).

- כל "חשיפה אחרת" עם התגרות בישוב בו דווח על כלבת.

אין הצדקה להורות על הסגר בעקבות חשיפה שאינה נשיכה אם מלכתחילה ברור שלא יהיה צורך במתן חיסון נגד כלבת לנפגע כמו: שריטה עקב התגרות על ידי כלב מחוסן בישוב בו לא דווח על כלבת.

י"ב. חשיפה לאדם חולה כלבת -

באופן תיאורטי תתכן העברת כלבת מאדם לאדם, אך לא דווח על אף מקרה כזה פרט להעברה בהשתלת אברים. מתן טיפול רפואי לחולה כלבת אינו מהווה הוריה למתן טיפול מונע שלאחר חשיפה אלא אם המטפל בטוח שנשדך על ידי החולה או שארעה חשיפה של רקמה רירית או עור לא שלם לרוק או רקמה עצבית של החולה. שמירה על אמצעי זהירות סטנדרדיים תצמצם למינימום את סיכון החשיפה. האמצעים המומלצים הם חלוק, מגן עיניים, מסכה וכפפות, במיוחד בעת אינטובציה או סקשן.

י"ג. מניעת כלבת לפני חשיפה (על פי המלצות CDC) -

מטרת מתן החיסון שלפני חשיפה היא לפשט את החיסון שלאחר חשיפה בכך שהוא מצמצם את מספר המנות הנדרש ומיתר את הצורך במתן החיסון הסביל. כן הוא עשוי להגן מפני חשיפה לכלבת שלא זוהתה. ידוע על מקרי כלבת אצל אנשים שקבלו חיסון שלפני חשיפה ולא קבלו חיסון אחרי החשיפה.

1. קבוצות היעד לחיסון -

קבוצה א': קבוצות המצויות בסיכון גבוה מתמשך: עובדי מעבדות הבודקים את נגיף הכלבת.

קבוצה ב': קבוצות המצויות בסיכון גבוה תכופ: וטרינרים ועובדים אחרים הבאים במגע עם בע"ח שעלולים להימצא נגועים בכלבת.

דף מספר 9 מתוך 21

חתימה:

B.

אושר ע"י:

ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ' שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

קבוצה ג': קבוצות המצויות בסיכון גבוה לא תכוף: מטיילים בארצות בהם הכלבת הינה אנזואוטית: נוסעים לארצות הנ"ל למשך יותר משנה, או נוסעים לתקופות קצרות יותר שעקב עיסוקם וסוג טיולם עלולים להיות חשופים במיוחד למגע עם בע"ח: וטרינרים ומטיילי תרמיל היוצאים לאזורים מרוחקים (כניסה לגיונגל, טרקים) כאשר הנסיעה כוללת מקומות נידחים שקשה להגיע מהם בהקדם האפשרי לקבלת טיפול מונע כלבת במרפאה מוכרת. אם הסיכון הנו גבוה מותר לתת חיסון מונע כלבת לפני חשיפה גם לנשים הרות. אין הצדקה לחסן רפתנים ועובדי פינת חי.

מינון -

חיסון מלא לפני חשיפה נעשה ע"י מתן לתוך השריר של 3 מנות של תרכיב Cell derived בימים 0, 7, 28 (או 21), או בימים 0, 28, 56.

מעקב סרולוגי -

בדיקת נוגדנים לכלבת ניתן לבצע בישראל במעבדה לכלבת של המכון הוטרינרי ע"ש קימרון, משרד החקלאות, דרך המכבים, בית דגן, 50250 ת"ד 12. טלפון 03-9681727. פקס: 03-9681721. כתובת הדואר האלקטרוני: davidd@int.gov.il. בדיקה זו אינה כלולה ב"סל השירותים".

א. לאנשי קבוצה א' מומלץ לבדוק כייל נוגדנים לכלבת כל 6 חודשים. לקבוצה ב' מומלץ לבדוק כל שנתיים. יש לתת מנת דחף אם הכייל נמוך מ- 0.5 IU/ml (הסמן שנקבע על ידי WHO לתגובה חיסונית מתאימה) או ניטרול הנגיף במיהול של 1:5 בבדיקת Rapid Fluorescent Focus Inhibition Test, RFFIT, (הסמן שנקבע על ידי CDC לתגובה חיסונית מתאימה). ב. אין צורך לבדוק את כייל הנוגדנים של קבוצה ג', אלא אם מקבל החיסון נמצא במצב של דיכוי חיסוני עקב מחלה, עקב טיפול ע"י סטרואידים במינון גבוה או ע"י תרופות אחרות מדכאות חסינות.

דף מספר 10 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 1: החיסון הסביל נגד כלבת (HRIG) HUMAN RABIES IMMUNE GLOBULIN

א. חומר החיסון -

HRIG הוא גאמאגלובולין שהופק מדמם של אנשים שחוסנו נגד כלבת. הוא מעניק הגנה סבילה ומהירה הנמשכת זמן קצר. יש לשמור אותו במקרר בטמפרטורה של $2-8^{\circ}\text{C}$. בחיסון Rabies IG (Bay Rab) מתוצרת חברת Bayer ניתן להשתמש אם נחשף לטמפי של 30°C למשך 7 ימים. אסור להשתמש בתרכיב שקפא או נחשף לטמפרטורה של 0°C ומטה.

ב. מתן החיסון -

1. החיסון הסביל ניתן יחד עם המנה הראשונה של החיסון הפעיל. מתן חיסון סביל לפני מתן חיסון פעיל פוגע ברמת ההתחסנות המושגת.
2. החיסון הסביל יינתן בהתאם להנחיות הנ"ל גם אם התחיל מתן החיסון זמן רב לאחר החשיפה.
3. אם החיסון הסביל לא ניתן מיד עם תחילת מתן החיסון הפעיל, יש טעם לתתו תוך 7 ימים מיום התחלת מתן החיסון הפעיל. לאחר מועד זה קיימת כבר רמה מספיקה של נוגדנים שנוצרו ע"י החיסון הפעיל, ואין טעם לתת חיסון סביל. אין לתת HRIG באותו המזרק שבו נמצא החיסון הפעיל. אין להזריקו לאותו איזור אנטומי שבו הוזרק החיסון הפעיל. מותר לתת HRIG לאישה הרה ולאישה מיניקה.

ג. מינון -

החיסון הסביל הנמצא כיום בשימוש בארץ מכיל נוגדנים מנטרלים נגד כלבת בכיל של 150 IU/ml . המינון המומלץ הינו 20 IU/kg , בכל גיל. יש להסנין כמות גדולה ככל שניתן של החיסון, עמוק בתוך הפצע וסביבו. את החלק שלא ניתן להסנין יש להזריק לתוך השריר רחוק ממוקם מתן החיסון הפעיל. מותר להזריק אותו בשריר העכוז (בניגוד לחיסון הפעיל נגד כלבת, אותו אסור להזריק בשריר העכוז). אפשר להזריקו גם בשריר הדלטואיד. בתינוקות יש להזריקו בחלק הקדמי הצדדי של הירך. אם המנה קטנה מכדי להסנין אותה בכל הפצעים יש למהול את המינון הנדרש בתמיסה פיסיולוגית או ב- normal saline כדי להבטיח כיסוי גדול יותר של שטח הפצע המוסנן על ידי החיסון הסביל.

ד. תופעות לוואי -

תופעות הלוואי הן נדירות וקלות: תגובות מקומיות באזור ההזרקה, ועליית חום קלה.

ה. זחיית מתן חיסונים חיים מוחלשים -

מתן חיסונים חיים מוחלשים כמו חיסון MMR וחיסון נגד אבעבועות רוח יש לדחות לפחות עד 4 חודשים לאחר מתן HRIG. אם ניתן חיסון חי מוחלש ברווח זמנים קצר יותר, יש לחזור במועד על מתן החיסון החי המוחלש, אלא אם כן יש אישור סרולוגי על תגובה חיסונית מתאימה.

ו. חיסון סביל ממקור סוס -

החיסון הסביל ממקור סוס (ERIG) נתן במדינות מסוימות, והוא נחשב חיסון יעיל אך גורם לתופעות לוואי בשיעור גבוה.

דף מספר 11 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 2. החיסון הפעיל נגד כלבת מסוג TISSUE CULTURE (Cell derived vaccines)

א. חומר החיסון.

החיסון נמצא באמפולות המכילות מנה אחת בצורה של אבקה. יש לשחזר את התרכיב על ידי הנוזל הממיס המיוחד הצמוד לה. יש להשתמש בחומר תוך שעה מאז שחזרו ובתנאי שנשמר בקירור כל אותה עת. החיסון מכיל עקבות של נאומיזין. יש לשמור את החיסון בטמפרטורה 2-8 מעלות.

אם החיסון הוא Verorab מתוצרת סנופי-פסטר יש לשחזרו עד 0.5 מ"ל. ניתן להשתמש בו אם נחשף לטמפי' גבוהה יותר עד 25° עד 12 שעות, ואם נחשף לטמפרטורה של 1.9° C עד 0.5° C עד 72 שעות.

אם החיסון הנו Rabipur מתוצרת Novartis יש לשחזרו עד 1 מ"ל. ניתן להשתמש בו אם נחשף לטמפי' של עד 37° C לפרק זמן של עד 72 שעות.

אין להקפיא חיסונים אלו. אין להשתמש בחיסון אשר קפא או שנחשף לטמפרטורה הנמוכה מ 0° C. אין לחשוף אותו לאור. רצוי להשתמש בחיסון מאותו יצרן לכל סדרת החיסונים.

ב. מינון החיסון לאחר חשיפה.

- נפח כל מנה זהה בכל גיל (0.5 מ"ל ל- Verorab ו- 1 מ"ל ל- Rabipur).
- לאדם שלא חוסן בעבר, אשר אינו במצב של דיכוי חיסוני יש לתת **4 מנות**, בימים: 0, 3, 7, 14. יש לתת את המנות במועדים הני"ל. סטיות של מספר ימים אינן קריטיות, אך השפעת דחייה של מתן מנת חיסון בשבועות או חודשים אינה ידועה.
- לאדם שחוסן אי פעם בעברו חיסון מלא נגד כלבת, יש לתת שתי מנות, בימים: 0 ו-3. הנחיה זו תקפה גם אם סיים הנשך קבלת חיסון מלא ימים ספורים לפני החשיפה
- לאדם אשר נמצא במצב של דיכוי חיסוני יש לתת **5 מנות**, בימים: 0, 3, 7, 14, 28 בלי קשר למתן קודם של חיסון.
- אין לתת טיפול מדכא חסינות במהלך חיסון שלאחר חשיפה אלא אם כן הוא חיוני. אם החיסון ניתן תוך טיפול מדכא חסינות יש לבדוק רמת נוגדנים שבוע אחרי המנה האחרונה. אם לא ימצא כיל מתאים יש להיועץ במחלקה לאפידמיולוגיה על מתן מנות נוספות.
- אם קיים איחור במתן מנות החיסון הבהאות, יש להזיז את לוח הזמנים של כל המנות כמספר ימי האיחור. למשל אם נפגע לא הגיע במועד לקבל את מנת החיסון המיועדת ליום 7 והגיע ביום 14 אפשר להמשיך לחסנו ברווחי הזמן המקוריים, ז"א יקבל מנה ביום 14 והמנה הבאה תהיה ביום 21. אם קיים ספק, רצוי לבדוק כייל נוגדנים 7-14 ימים אחרי המנה האחרונה.
- אם נחשף אינו מתייצב לקבל חיסון ביום בו הוזמן, יש להתקשר אליו למחרת היום בטלפון. אם לא ניתן לשוחח אתו בטלפון, יש להשאיר לו הודעה במשיבון, וכן לשלוח אליו מברק. אם אינו נענה לזימון זה עד יומיים מן המועד, יש לשלוח אליו מכתב בדואר רשום.
- יש טעם לתת חיסון פעיל בכל זמן שחלף מאז החשיפה אפילו אם חלפה יותר משנה.
- הריון אינו מהווה הורית נגד למתן החיסון לאחר חשיפה. אם הסיכון להיחשף לכלבת הנו גבוה אפשר לתת בהריון גם חיסון שלפני חשיפה.

ג. מקום ההזרקה.

את החיסון יש להזריק במבוגרים לתוך שריר הדלטואיד בלבד. בתינוקות אפשר להזריק גם לתוך השריר באזור הקידמי-הצדדי של הירך. **אין להזריק לתוך שריר העכוז (gluteus maximus)** בגלל התחסנות נמוכה. חיסון שניתן בעכוז אינו נחשב, ויש לתת אחר במקומו. אין להזריק את החיסון לתוך הוריד.

דף מספר 12 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:

ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'

שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

ד. התגובה החיסונית -

התגובה החיסונית הינה טובה. רמה מספיקה של נוגדנים מנטרלים מתפתחת תוך 7 ימים ונשמרת בד"כ למשך שנתיים ומעלה. בדרך כלל אין צורך לבדוק נוגדנים לאחר סיום מתן סידרת החיסון. יש לבדוק נוגדנים בקרב קבוצות האנשים הבאות:
(1) אנשים המצויים במצב של דיכוי חיסוני. יש להפסיק טיפול מדכא חסינות במשך מתן חיסון מונע כלבת שלאחר חשיפה, אלא אם הטיפול הנ"ל הוא מציל חיים.
(2) נשאי HIV.
(3) חל שינוי מהותי בלוח הזמנים של מתן החיסון.

ה. תופעות הלוואי -

תופעות הלוואי הינן קלות ברובן. תופעות הלוואי המקומיות הינן: אודם, כאבים ונפיחות במקום ההזרקה. הן קורות ב- 30-70% ממקבלי החיסון, וחולפות תוך 24-28 שעות.
תופעות הלוואי הכלליות מופיעות ב- 40-5% והן: חום, כאבי ראש, סחרחורת, כאבי שרירים בחילה וכאבי בטן. כן דווח על תופעות של רגישות יתר מסוג immune complex like reactions 21-2 ימים לאחר חיסון ועל אורטיקריה כללית, כאבי פרקים, דלקת פרקים ואנגיואדמה. תופעות נדירות מאוד עליהן דווח הן תופעות נוירולוגיות הדומות לאלו של תסמונת Guillian Barre, אשר חלפו תוך 12 שעות. לא הוכח קשר סיבתי בין לבין קבלת החיסון.
הלם אנפילקטי או שיתוק הנם נדירים ביותר.
אין להפסיק טיפול מונע כלבת לאחר חשיפה עקב הופעת תופעות הלוואי הקלות. אם ידוע על תגובה אלרגית למרכיבי חיסון זה יש לשקול מתן החיסון יחד עם תרופה אנטי היסטמינית.
יש לדווח למחלקה לאפידמיולוגיה על תופעות הלוואי הכלליות.

ו. הוריות נגד -

אין הוריות נגד למתן החיסון לאחר חשיפה, גם לא הריון והנקה. אם החיסון גורם לתגובה אלרגית רצוי להמשיך את סדרת מנות החיסון על ידי חיסון אחר מסוג Cell derived vaccines.
תופעות לוואי מקומיות או כלליות אינן סיבה להפסקת מתן חיסון מונע כלבת שלאחר חשיפה. ניתן לטפל בהן בתרופות נוגדות חום ונוגדות דלקת.

דף מספר 13 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 3: עמדת WHO מול עמדת CDC בעניין מתן חיסון סביל נגד כלבת

א. עמדת CDC (Morbidity Mortality Weekly Report 7/5/2008 Human Rabies Prevention, US 2008,)
(Recommendations of the ACIP)

יש לכלול חיסון סביל (נסיוב) נגד כלבת בכל מתן חיסון פעיל לאחר חשיפה לכל אדם שלא קיבל בעבר חיסון פעיל מלא נגד כלבת.

ב. עמדת WHO (Weekly Epidemiological Record;8:82:62-68,23/2/2007)

1. מתן חיסון פעיל בלבד.

חיסון פעיל נגד כלבת לאחר חשיפה (בלי נסיוב) יינתן בשני מצבים:

א. כאשר החשיפה הינה מקטגוריה II.

ב. כאשר החשיפה הינה מקטגוריה III והנחשף קיבל בעברו חיסון פעיל מלא נגד כלבת.

2. מתן חיסון פעיל עם נסיוב.

א. חיסון פעיל וסביל יינתן לאדם שלא קיבל בעבר חיסון פעיל מלא נגד כלבת והחשיפה הנה מקטגוריה III.

ב. חיסון פעיל וסביל יינתן לאדם מדוכא חיסון או נשא HIV בקטגורית חשיפה II או III גם אם חוסן בעבר.

משרד הבריאות החליט לאמץ את ההמלצות של WHO שהנן מעשיות יותר.

דף מספר 14 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 4. טיפול אנטיביוטי במקרים של פגיעה מכלב או מחתול

הטיפול האנטיביוטי נמצא באחריות רופא המחלקה לרפואה דחופה או רופא המרפאה. מומלץ לשקול טיפול זה בפגיעה עמוקה או אם יש סימני זיהום מקומי. משך הטיפול: 3 עד 5 ימים. עליו לשקול המשך הטיפול לפי מצב הפצע. המחוללים הנפוצים בפציעות אלו הם: *Pasteurella multocida*, *Staph. Aureus*, Gram-negative Anaerobes.

תרופת הבחירה הנה (CO-AMOXICILLIN (AUGMENTIN

המינון למבוגרים: 500 מ"ג שלוש פעמים ביום או 875 מ"ג פעמיים ביום.

כן ניתן לטפל ב- Clindamycin עם Quinolones (Ciprofloxacin או Ofloxacin).

דף מספר 15 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 5: מספרי הטלפון של רופאי לשכות הבריאות

שם ומשפחה - מחוז - נפה	טלפון עבודה	פקס	טלפון נייד
ד"ר חן שטיין- זמיר, רופאת מחוז ירושלים	02-5314811	02-5314861	050-6242601
ד"ר מיכל כהן- דר, רופאת מחוז הצפון	04-6557802	04-6561465	050-6242552
פרופ' שמואל רשפון, רופא מחוז חיפה	04-8632914	04-8632915	050-6242501
ד"ר עפרה חבקין, רופאת מחוז המרכז	08-9788667	08-9788668	050-6242666
ד"ר אירנה וולוביק, רופאת מחוז ת"א	03-5634711	03-5634840	050-6242627
ד"ר שמעון שרף, רופא מחוז אשקלון	08-6745600	08-6732342	050-6243838
ד"ר אילנה בלמקר, רופאת מחוז הדרום	08-6263501	08-6280286	050-6242700
ד"ר אהוד מירון, רופא נפת נצרת	04-6557005	04-6457098	050-6242585
ד"ר חיים דר רופא נפת טבריה	04-6710305	04-6720627	050-6242597
ד"ר חיים דר, רופא נפת צפת	04-6994208	04-6971576	050-6242597
ד"ר שהאב שהאב, רופא נפת עכו	04-9955101	04-9917957	050-242569
ד"ר עמוס מור, רופא נפת עפולה	04-6099022	04-6099049	050-6242561
ד"ר בלה שולמן, רופאת נפת חדרה	04-6240805	04-6323958	050-6242528
ד"ר שמואל גרוס, רופא נפת השרון	09-8300109	09-8611546	050-6242650
ד"ר יורם סיוון, רופא נפת פתח תקוה	03-9051851	03-9306686	050-6242649
ד"ר זוהר מור, רופא נפת רמלה	08-9181200	08-9251607	050-6242655
ד"ר רבקה שפר, רופאת נפת רחובות	08-9485815	08-9469130	050-6242651
ד"ר מיכאל גדלביץ, רופא נפת אשקלון	08-6745016	08-6745158	050-6267100

דף מספר 16 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

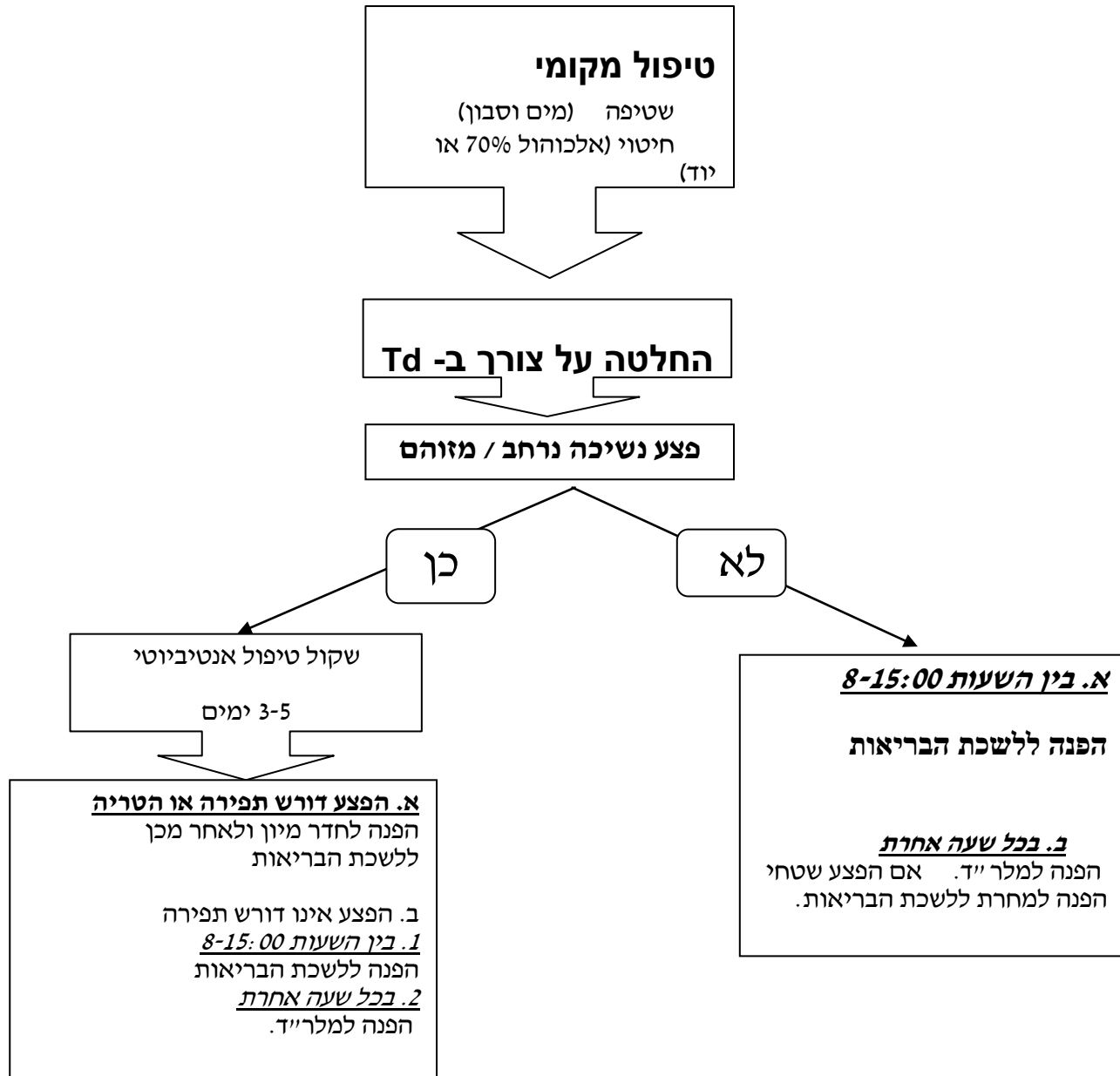
שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 6: תרשים זרימה לטיפול בפגיעת בע"ח יונק במרפאת קהילה או במר"מ

דף מספר 17 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 7: תרשים זרימה לטיפול בפגיעה מבעל חיים יונק במלר"ד (חדר מיון)

טיפול מקומי
שטיפה (מים וסבון)
הטרייה אם צריך
חיטוי(אלכוהול 70% או יוד)

החלטה על צורך ב- Td

פצע נשיכה נרחב / מזוהם

כן

טיפול אנטיביוטי
3-5 ימים

א. יש צורך לתפור את הפצע
יעוץ בטלפון עם רופא הלשכה בעניין
הצורך במתן חיסון.
אם יש צורך, להסנין החיסון הסביל
לפצע לפני תפירה.

ב. אין צורך לתפור את הפצע

1. בין השעות 8-15:00
הפניה ללשכת הבריאות
2. בכל שעה אחרת
יעוץ עם רופא הלשכה בעניין הצורך
במתן חיסון.

הפניה ללשכת הבריאות למחרת.

לא

א. בין השעות 8-15:00
הפניה ללשכת הבריאות

ב. בכל שעה אחרת
יעוץ בטלפון עם רופא הלשכה
בעניין הצורך במתן חיסון.

הפניה ללשכת הבריאות
למחרת.

דף מספר 18 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

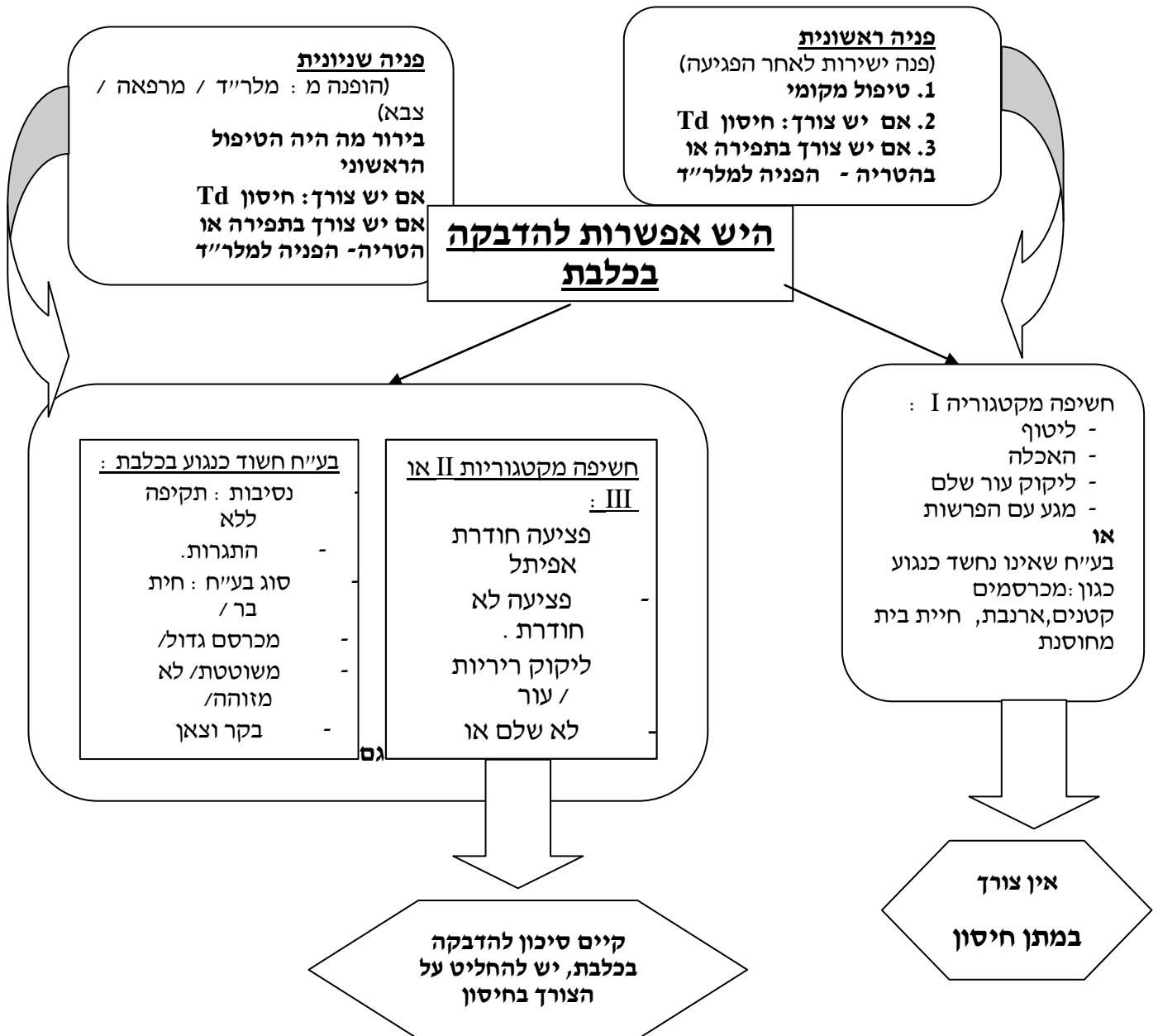
ומספרו 3/2010

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 8: תרשים זרימה לטיפול בלשכת הבריאות בפגיעת מבצע"ח יונק

דף מספר 19 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 9. הודעה על בעל חיים אשר נשך

סמליל לשכת הבריאות
לכבוד

הנדון: הודעה על נשיכה של בעל חיים שבבעלותך

בתאריך _____ הצהיר/ה

שכתובתו/ה _____

ומספר הטלפון שלו _____

כי בעל החיים שבבעלותך נשך אותו בתאריך _____.

לפי פקודת הכלבת 1934, חלה עליך חובה להסגירו בתחנת הסגר תוך 24 שעות מעת שנודע לך הדבר.

בכבוד רב

רופא הלשכה

דף מספר 20 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

ומספרו 3/2010

שם הנוהל: הנחיות למניעת הכלבת

תאריך עדכון: מחליף נוהל מספר 4/2006

בתוקף מיום: 1.6.10

נוהל מתאריך: 26.5.10

נספח 10: צו להסגיר בעל חיים אשר שרט או לקק אדם

סמליל לשכת הבריאות

הנדון: צו להסגיר בעל חיים אשר שרט או לקק אדם

בתאריך _____ הצהיר/ה _____

שכתובתו/ה _____

ומספר הטלפון שלו _____

כי בעל החיים שבבעלותך _____ שרט אותו/לקק אותו בתאריך _____.

בתוקף סמכותי לפי סעיף 4א לפקודת הכלבת 1934 אני מורה לך להסגירו תוך 24 שעות מקבלת מכתב זה בתחנת ההסגר.

בכבוד רב

רופא הלשכה

דף מספר 21 מתוך 21

חתימה:

אושר ע"י:
ד"ר איתמר גרוטו, ראש
שירותי בריאות הציבור

נערך על ידי: פרופ'
שמואל רשפון, רופא
מחוז חיפה

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

MINISTRY OF HEALTH
DIRECTOR OF PUBLIC HEALTH SERVICES
JERUSALEM

משרד הבריאות
ראש שירותי בריאות הציבור
ירושלים

כ"ד בסיון, התש"ע
6 יוני 2010

16589510
(בתשובה נא ציין מספרנו)
מס' תיק - חוזרים

אל: תפוצת חוזרי שירותי בריאות הציבור

הנדון: נוהל שירותי בריאות הציבור 3/2010 - הנחיות למניעת כלבת - תיקון

בנוהל שבנדון נפלה טעות בנספח 2 באשר לנפחים של התרכיבים השונים.

להלן הנפחים הנכונים:

נפח מנה של התרכיב RABIPUR הינו 1 מ"ל.

נפח מנה של התרכיב VERORAB הינו 0.5 מ"ל.

מצורף הנוהל המתוקן.

בברכה,

ד"ר איתמר גרוטו
ראש שירותי בריאות הציבור